
LITERATUURBESPREKING

Het ontwikkelingsprofiel - In de praktijk
Het ontwikkelingsprofiel - registratieprotocol

Peter Braem

R.E.Abraham (redactie) (*auteur is psychiater, psychoanalyticus en hoogleraar psychotherapie aan het Leids Universitair Medisch Centrum*).

Het ontwikkelingsprofiel - In de praktijk (2005), Aantal pagina's 412, Druk 4e geheel herziene, ISBN 90 232 3888 5, € 55,-.

Het ontwikkelingsprofiel - registratieprotocol (2005), 180 pagina's, Inclusief CD-rom, 3e geheel herziene druk, ISBN 90 232 3889 3, € 50,-.

Het ontwikkelingsprofiel (o.p.) is een semi-gestructureerd interview dat tot doel heeft het algemene functioneren van een persoon in de afgelopen tien jaar van zijn leven in kaart te brengen. Het betreft de klachten en problemen en de wijze waarop de cliënt hiermee omgaat; zijn leefsituatie; opleiding en werk; partner, kinderen en andere relaties; religieuze, politieke en andere sociale activiteiten; sport en liefhebberijen; belastende- of anderszins uitzonderlijke gebeurtenissen; behoeften; situaties die gepaard gaan met angst, schuld-, schaamte- en insufficiëntiegevoelens. Ten slotte worden lacunes, onduidelijkheden of tegenstrijdigheden in het door het interview verkregen materiaal aan de orde gesteld en wordt de cliënt gevraagd wat naar zijn mening zijn klachten heeft veroorzaakt en welke hulp hij verwacht. Bij het o.p. wordt de mate van adaptatie en rijpheid van onder andere het zelfbeeld, objectrelaties en de sociale attitude onderzocht. Het theoretisch kader van het o.p. is de ontwikkelingspsychologie. Met het o.p. kan het gedrag van een volwassene worden getypeerd door de mate waarin hij bij zijn leeftijd passende aangepaste patronen heeft ontwikkeld en door de mate waarin er onaangepaste patronen zijn. In het o.p. worden daartoe tien ontwikkelingsniveaus onderscheiden, zes disadaptieve en vier adaptieve. De disadaptieve niveaus zijn 'Structuurloosheid', 'Fragmentatie', 'Egocentriciteit', 'Symbiose', 'Verzet' en 'Rivaliteit'; de adaptieve niveaus zijn 'Individuatie', 'Verbondenheid', 'Generativiteit' en 'Rijpheid'. Elk niveau wordt aan de hand van een aantal items beschreven, die deel uitmaken van de zogenaamde ontwikkelingslijnen. Dit zijn 'Sociale Attitudes', 'Objectrelaties', 'Zelfbeelden', 'Normen', 'Behoeften', 'Cognities', 'Probleemoplossend gedrag' (betrekking hebbend op het denken en voelen, respectievelijk het handelen) en een restcategorie van overwegend affectief bepaalde patronen.

De twee boeken, 'Het ontwikkelingsprofiel - in de praktijk' en 'Het ontwikkelingsprofiel - registratieprotocol' vormen gezamenlijk een psychologisch totaalpakket. Het eerste boek bevat de kern van het werk. Het bestaat uit vier gedeelten. Het eerste gedeelte beschrijft zeer uitvoerig het o.p. en hoe dit te gebruiken. Alle items worden begrijpelijk beschreven. Er is aandacht voor het interview, de registratie van de verkregen informatie in een speciaal voor dit doel ontwikkeld schema, de rapportage en hoe de cliënt over dit alles te informeren. Uitleg gaat hier en daar zover dat het werk op sommige plaatsen het karakter van een, overigens zeer begrijpelijke, handleiding heeft. De overige drie gedeelten bestaan uit hoofdstukken die het o.p. in relatie tot verschillende takken van de psychologie beschouwen. En dat zijn er nogal wat: diagnostiek en behandeling, de psychoanalyse, cognitieve therapie, de klinische psychotherapie, coaching en

consultatie, de forensische psychiatrie, supervisie, eetstoornissen en spiritualiteit. En meer. Het vierde deel van het boek behandelt de rol van het o.p. in relatie tot wetenschappelijk onderzoek. Voor een goed begrip is hiertoe kennis op onderzoeksniveau vereist: voor de liefhebbers, wat mij betreft. In het tweede boek (inclusief CD-rom), een 'opzoek boekje', worden op handige, makkelijk vindbare wijze alle items van de ontwikkelingsniveaus en ontwikkelingslijnen besproken. Op de CD-rom staan alle protocollen, schema's en het complete semi-gestructureerde interview. Klaar voor gebruik.

De vraag dringt zich op wat de meerwaarde is van een diagnostisch instrument als het o.p. We hebben immers de DSM-IV als classificatiesysteem en de MMPI en de daarvan afgeleide NVM, om er maar een paar te noemen, als diagnostische instrumenten voor persoonlijkheidsstoornissen. De schrijvers geven hierop het volgende antwoord. De DSM biedt op de As II een algemeen erkend referentiekader voor de classificatie van persoonlijkheidsstoornissen. Daar waar specifieke individuele kenmerken echter van betekenis zijn voor diagnostiek en behandeling, aldus de auteurs, biedt classificatie in de regel onvoldoende behandelingsoriëntatie. Dan is er behoefte aan meer gedetailleerde informatie, en met name ook aan informatie over het gezonde of adaptieve gedrag. Het o.p. biedt deze informatie. De sterke kanten van het o.p. ten opzichte van de NVM zijn, aldus de schrijvers, onder andere: niet alleen de zwakke kanten van een cliënt worden in kaart gebracht, ook, wederom, diens sterke kanten. Het o.p. geeft voorts veel duidelijke en concrete informatie. In vergelijking tot andere diagnostische/classificerende systemen benadrukken de auteurs steeds dat het om wederzijdse aanvulling gaat. Het o.p. dus niet als vervanging, maar als aanvulling op bestaande systemen.

Het o.p. lijkt een waardevolle toevoeging aan het psychologisch diagnostisch arsenaal, onder andere omdat het ook de gezonde kanten van een patiënt in kaart brengt. Daarbij is het een begrijpelijk systeem met een laag abstract niveau. Zeker voor psychologen geldt: (laten) aanschaffen en lezen!